

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2009
FORFATTER:	Per Andersen
TITEL:	Kolding Teaterselskab og Sydjydsk Amatørteater.
KORT RESUME:	P. A. Nielsen og hans engagement i amatørteaterlivet i Kolding 1939-1987 og hans efterfølger.

KOLDING TEATERSELSKAB OG SYDJYDSK AMATØRTEATER 1939-1998

AF PER ANDERSEN

Allerede mod slutningen af 1800-tallet blev der spillet amatørteater i Kolding. Kolding Klub var i 1880'erne midtpunkt for borgerskabets forlystelseliv, og her var der en række ihærdige amatørskuespillere. De dannede i 1889 Kolding Dramatiske Selskab. Formålet var bl.a. at arrangere oplæsninger, foredrag og diskussioner – og fra 1916 også opførelsen af ”gode skuespil”.

Dramatisk Selskab havde sin storhedstid frem til 1920'erne, og i 1930'erne forsøgte man at få gang i skuespillet igen. Man havde i 1938 samlet en række unge interesserede, og man bad reklamechef P.A. Nielsen om at instruere to små stykker af Emma Gad, bl.a. skuespillet ”Ægtestand”. Forestillingen blev sat op 2. juledag. Imidlertid kom det til et brud mellem P.A. Nielsen og selskabet, der mest opførte sine stykker til glæde for borgerskabet. P.A. Niensens mente derimod, at teater var for alle – alle skulle kunne være med eller komme til forestillingerne.

I 1939 valgte Dramatisk Selskab tandlægen I.P. Westerlund til formand i et forsøg på at genoplive foreningen, men efter en sidste forestilling med kun 12 tilskuere blev foreningen nedlagt igen.

Blandt P.A. Niensens omgangskreds var der flere, der spurgte ham, om man ikke kunne starte sit eget teater. Den 5. januar 1939

samlede han derfor en kreds af interesserede på Hotel Royal i Jernbanegade (Hotel Saxildhus), og her blev man enige om at stifte et nyt amatørteater under navnet Kolding Teaterselskab. Ifølge samtidige aviser kom den første bestyrelse til at bestå af P.A. Nielsen, reklamechef og skuespiller, Aage Kjellerup, arkitekt, H.H. Nielsen, postassistent, senere postmester og Aage Jacobsen, reklamechef. Senere har P.A. Nielsen nævnt flere personer, der også var med i den første periode: ekspedient Løkke Andersen, assurandør Evald Andersen og disponent A. Andersen.

Formålet for den nye forening var ”at udbrede kendskabet til det danske sprog og til teater bl.a. gennem indstudering og opførelse af dramatiske værker”. Senere blev formålet omformuleret til ”at udbrede kendskabet til dansk teater, teaterlitteratur og teaterarbejde gennem indstudering og opførelser af værker skrevne for teatret, studiekredse mv.”

Foreningen fik to typer af medlemmer: De aktive medlemmer var dem, der var aktive enten som skuespillere eller bag ved scenen med dekorationer, suffløse, lyd, lys, rekvisitter mv. – eller begge dele, hvad der ofte var tilfældet. De passive medlemmer skulle betale et mindre kontingent, og de havde så ret til at komme til forestillingerne og ikke

mindst de efterfølgende baller mod at betale entré.

Det var P.A. Nielsen, der fik idéen til at have passive medlemmer, så man undgik at holde offentlige forestillinger med de godkendelser og afgifter, det ville medføre. Nu var det i stedet lukkede, private arrangementer. For at undgå misbrug, skulle de passive medlemmer dog have været medlemmer nogle dage forinden et arrangement for at komme ind.

For at få medlemmer satte P.A. Nielsen annoncer i avisen, hvor man kunne læse: "Til start af selskabelig forening hvis formål er teater, oplæsnings-, liegstow-, jazz- og kabaretaftener samt amatørforestillinger søges interesserede damer og herrer i alle aldre" eller "Teaterinteresserede damer og herrer kan optages, dels som passive dels som aktive medlemmer".

DE FØRSTE FORESTILLINGER

Der var i starten 21 aktive medlemmer af Kolding Teaterselskab, og man begyndte at øve på det første stykke i februar 1939. Allerede den 14. maj kunne man holde sin første premiere på sangfarcen "Den Elskelige Landstryger", som havde musikledsagelse af Lomholts orkester, et kendt harmoniorkester i Kolding med navn efter den tidligere musikdirektør P. Lomholt.

Forestillingen løb af stablen i teatersalen i Industriforeningen (også kaldet Kolding Teater). Industriforeningen havde på det tidspunkt den bedste teatersal i Kolding. Den var blevet opført i 1889 og havde fået en omfattende istandsættelse i 1911-1912.

Den 12. februar 1940 var Kolding Teater-

selskab involveret i en Finlandsaften til fordel for Røde Kors. Det blev en populær aften med alt, hvad Kolding kunne mønstre af kunstnere samt Kolding Byorkester. Blandt de optrædende var pianisten Kaj Deleuran, der spillede Gershwins "Rhapsody in Blue". Alle byens blomsterhandlere havde bundet små buketter, der solgtes til fordel for arrangementet, og kommunen stillede gratis lys til rådighed.

Ellers lå foreningen stille i 1940 på grund af krigens udbrud. Men fra 1941 tog man fat igen – vel også i erkendelse af, at tiden netop godt kunne bruge noget til at løfte humøret. Der blev i februar opført lystspillet "Kærlighedens Kispus", hvor man blandt de optrædende fandt Jørgen Berg og Svend Rosgaard Meier.

De efterfølgende år summede af heftig aktivitet. 1942 bød på skuespillet "Familien Barning", farceoperetten "Reserve-Baronen" og lystspillet "Eventyret". Dertil kom både en aften med kabaret og jazz og forestillingen "Revyernes Revy" med en kavalkade over de danske revyer gennem tiderne, stort opsat med dobbelt orkester og 54 bagtæpper og dekorationer. Det blev spillet to gange i maj

måned for stopfyldte sale. På generalforsamlingen sidst på året fremhævede P.A. Nielsen, at det var vigtigt for foreningen at værne om det talte, danske ord – og han fremhævede også teatrets fortrin over for konkurrenterne radio og film.

Den første forestilling i 1943 var det alvorlige skuespil "Afsporet", der var udkommet som spillefilm året før. I den dramatiske handling flygter en ung pige til Københavns undergrundsverden efter at have fået en uheldelig kræftdiagnose. Anmelderne var gået til premieren med en vis skepsis pga. den svære opgave, men skrev efter premieren, at al skepsis var blevet gjort til skamme, for aldrig har selskabets aktører spillet så smukt. Der fulgte tre forestillinger mere i løbet af 1943. Sangfarcen "Kærlighed på Montmartre", skuespillet "Og Guderne Ler" og lystspillet "Pas på Malingen". De to sidste forestillinger blev efterfølgende vist i Aagaard Forsamlingshus for Starup Sogns Håndværkerforening.

Det var oprindeligt planen, at man igen ville have opført en revy i maj måned 1943, men myndighederne ønskede, at forestillingerne skulle spille tidligt på aftenen, og samtidig var der indført sommertid, så bestyrelsen aflyste, fordi man ikke mente, at publikum ville komme så tidligt. Besættelsen gjorde, at der kom flere og flere hindringer i foreningens arbejde. Der kom krav om faste bænkerækker i salen, om brandhane i salen og om, at man ikke måtte anvende tekstilmetervarer til teaterbrug (tæpper og dekorationer). Så var der luftalarmerne, der kunne spille forstyrrende ind. Det blev meddelt, at hvis der kom luftalarm midt i en forestilling, ville denne blive genoptaget 15 minutter efter afblæsningen af luftalarmen. Den største udfor-

dring under krigen var dog, at teatersalen på Industrien brændte om aftenen den 27. august 1943. Ilden var opstået omkring scenen i teatersalen – muligvis på grund af en kortslutning – og bredte sig til hele bagbygningen. Det lykkedes for de 30 brandfolk at redde forhuset, men baghuset med teatersalen var et sørgeligt skue. Balkonen var styrtet ned, væggene helt ødelagte og alt inventaret var brændt.

I første omgang satte branden en stopper for teatrets planer, da man ikke havde andre steder at opføre forestillingerne. Det lykkedes dog at sætte nogle få forestillinger op på en "Shakespeare scene" (en scene uden væsentlige dekorationer) i Havesalen på Industrien med de få rekvisitter, der ikke var gået tabt ved branden. Det blev i 1943/44 til forestillingerne "Pas På Malingen" og "– Derfor Dræber Jeg". Man var desuden i en periode nødt til at undvære ballerne efter forestillingerne.

Men man kunne ikke i længden fortsætte uden scene, og ideen om en transportabel scene opstod. Det lykkedes dog først i 1947, hvor Kolding Teaterselskab bestilte en transportabel scene, et "Proscenium" på Vandel Savværk. P.A. Nielsens svigerfader var snedker i Vandel, så han har vel været involveret. Det blev en scene med et fuldstændigt lysanlæg. Scenen var til at skyde sammen, men fuldt udtrukket målte den 4 ½ meter eller det samme som scenen på Alhambra. Det var den første af sin art i Skandinavien og stod foreningen i den nette sum af 3000 kr., den hidtil største investering for Kolding Teaterselskab. I mellemtiden havde man spillet forestillinger på Astoria (det senere Casino i Låsbygade), og fra 1946 på Alhambra.

Kolding Teaterselskab var ikke politisk, hvilket P.A. Nielsen ofte betonedede. Det forhindrede dog ikke teatret i at opføre revyen "Mod de lyse tider" mod slutningen af 1944. Adspurgt var det sikkert foråret, der skulle henvises til, men den reelle mening var klar for alle. Besættelsesmagten var tæt på P.A. Niensens lejlighed i Jernbanegade 23, hvor man ofte holdt øveaftener i den opvarmede stue. Lejligheden lå lige neden for Gestapos hovedkvarter på Staldgården. Sønnen Poul Eric Nielsen beretter, at der nogle gange kom en opringning med besked om, at det nok var en god ide ikke at være hjemme om natten, hvis der skulle komme en aktion mod Staldgården. Derfor havde familien altid en taske stående ved døren med de nødvendige ting og papirer, ifald man skulle hurtigt ud af døren.

Blandt de aktive i foreningen var der et par modstandsfolk. Det var frisøren Hans Felsted og hans bror. Hans var med i en del forestillinger under krigen. Under prøverne blev der nogle gange ringet efter ham, men P.A. så igennem fingre med, at han i strid med alle regler så måtte forlade prøverne. Han gik ind i den anden stue, tog sin mappe og forsvandt. En dag, hvor Hans Felsted havde glemt at lukke mappen, så sønnen Poul Eric, at den indeholdt en maskinpistol.

HVEM VAR P.A.?

Poul Antonius Nielsen (kaldet P.A.) blev født på Den kgl. Fødselsstiftelse i København den 21.1.1899 som søn af den ugifte Emilie Katharine Ludovica Nielsen. Han voksede op hos mormoderen Anne Petrea Nielsen og hendes mand, maleren Christian Frederik Røn-

nenkamp. Moderen Emilie blev gift med Harry Thalbitzer, og en årrække boede de i Odense, indtil de flyttede tilbage til København. Moderen var skuespiller, og der kom i ægteskabet med Thalbitzer to piger, der også kom til teatret.

P.A. havde allerede som dreng ønsket at blive skuespiller, men forældrene betingede sig, at han først fik et borgerligt erhverv. Det blev i ekviperingsbranchen, men skuespiller blev han. Han debuterede omkring 1915 i Frederiksværk på en Jørgen Jensen turne, hvor han spillede Svend Gønge i Gøngehøvdingen. Senere spillede han præsten i William Petersens "Fred på Jorden". Han forsøgte sig også med elskovsroller, men da han i en forestilling skulle sige "Jeg elsker dig" og hviskende tilføjede til sin medspiller "du ved godt, at det er løgn", begyndte hun at fnise. Og så var det slut med elskovsrollerne. I 1920'erne havde P.A. debut hos direktør Oscar Holst i Tivoli Varieteen. På Apollo Teateret spillede P.A. bl.a. med i farcen "Ferdinand Olsen" sammen med Edgar Hansen og Tonny Lehmann. P.A. spillede i denne periode også sammen med Carl Fischer og Holger "Gissermand" Petersen, der i 1920'erne var det helt store trækplaster pga. deres snakkesalige vanvidskomik.

P.A. Nielsen har fortalt, at det var Per Reumert fra Nørrebro Teater, der i 1929 lokkede ham til at blive salgsschef i sit kosmetikfirma, hvor arbejdet bestod i at fare land og rige rundt for at sælge læbestifter. Ca. 1935 opgav P.A. definitivt den professionelle teaterkarriere for at blive reklamechef inden for kjoler og parfumer. Han slog sig ned i Kolding, hvor han lærte hustruen Magda Petrea Hansen (kaldet Pusser) at kende.

P.A. Nielsen. Foto fra 1937.

Efter en tid som kjole- og parfumesælger blev han selvstændig og arbejdede som dekoratør af butiksvinduer i Kolding og rundt omkring i oplandet. Senere startede P.A. Nielsen et rejsebureau som sidebeskæftigelse, P.A. Nielsen Rejser. Han arrangerede rejser til udlandet, blandt andet for ungdomsskoler, men han arrangerede også rejser for medlemmerne af Sydjysk Amatørteater.

Teatret var stadig en stor del af hans liv, og foruden arbejdet med at instruere for amatørteatret i Kolding, rejste han rundt i landet og

instruerede for andre amatørteatre. Dermed fik han lejlighed til at opføre de stykker, han selv havde oversat eller bearbejdet, blandt andet for et teaterforlag i Kolding. Det gav vel lidt penge i afgift, når disse stykker blev opført.

Hans mange gøremål og aktiviteter betød, at det kunne knibe med tiden, men han lod sig overtale til at fortsætte som foreningens formand indtil 1945. Derefter blev der en periode, hvor han i stedet for formand blandt andet var kasserer og næstformand, indtil han i 1951 igen blev formand.

P.A. Nielsen var en personlighed med stor karisma, og der kan ikke herske tvivl om, at hans hjerte brændte for teatret. Han var udadvendt og holdt af et festligt selskab – hvor han som regel var festens naturlige midtpunkt.

Når der skulle laves teater, blev han direktøren for et "professionelt" teater med store ambitioner, der blev understøttet af tilsvarende store evner. Han tillod ingen slinger i valsen fra det, som blev kaldt for "personalet". Der var høje standarder, hvad enten det drejede sig om et godt og korrekt sprog eller om, hvordan man opførte sig på en scene, det var bl.a. en dødssynd at vende ryggen til publikum. Hvis folk ikke overholdt aftalerne, kunne det gøre ham ophidset. Som han sagde, "man kan være dum og man kan være grim, det kan man ikke gøre for, men præcis kan man altid være". Som andre teaterfolk havde han temperament! En avis karakteriserede P.A. Nielsen som en "en meget hurtigt talende mand med paradoksale kast med hovedet. På en måde var han Koldings Moliere". Andre så måske P.A. Nielsen som Koldings svar på Poul Reumert.

ORDENSREGLER

Det kunne være svært at få folk til at møde regelmæssigt til prøverne, der foregik om aftenen. Nogle gange gik det godt. Ved generalforsamlingen i 1951 kunne P.A. Nielsen redegøre for, at der i årets løb havde været meget arbejdsglæde og godt kammeratskab. Mødeprocenten til prøverne havde været 99% og præcisionen upåklagelig. Andre gange var det ikke så godt. Ved prøverne til stykket "Ordentlige Mennesker" (ironisk nok!) i 1946 var der så dårlig mødedisciplin, at man til sidst valgte at afbryde prøverne på skuespillet. P.A. fremhævede senere ved en generalforsamling, at "forsømmelser ikke vil kunne tolereres, man ville bøje sig for fast deltidsarbejde og sygdom, men intet andet". Man forsøgte sig også med et bødesystem. Det kom da til at koste 5 kroner at komme for sent eller udeblive fra prøverne. Pengene blev vist brugt til en glad aften for de aktive.

I "ordensreglementet" blev det slået fast, at man ikke kunne deltage i andet teaterarbejde, hvis man var aktivt medlem af foreningen. Det kom Hans Caspersen til at føle i 1947 – han blev ekskluderet fra foreningen, fordi han havde deltaget i en diletantforestilling på FDB.

DA POLITIET KOM, OG FORENINGEN MÅTTE NEDLÆGGES

Der var som tidligere nævnt visse vanskeligheder med at gennemføre driften af Kolding Teaterselskab under krigen. Men bedre blev det ikke af, at man tilsyneladende lagde sig ud med den lokale øvrighed. Politimesteren i Kolding, Georg Kleberg, havde besluttet at

undersøge byens foreninger, og politiet mødte – det må have været 1942-43 – op efter en forestilling i Kolding Teaterselskab for at kontrollere, om alle deltagerne i det efterfølgende bal nu også var medlemmer af foreningen.

P.A. Nielsen var alt andet end glad for denne indgriben. Man havde i forvejen gjort alt for at forhindre, at ikke-medlemmer sneget sig ind til festen. Så da overbetjent Christensen mødte op med to betjente, blev P.A. Nielsen gal i skralden. Han bad betjentene i det mindste tage kasketterne af, når de gik ind blandt gæsterne, og da de ikke ville det, sagde han, at hvis deres autoritet sad i kasketten, var der naturligvis ikke noget at sige til, at de ikke ville tage dem af.

Overbetjent Christensen bad om at få medlemsprotokollen at se, som P.A. Nielsen stod med i hånden. Det ville P.A. ikke uden kendelse, men Christensen tog den ud af hånden på ham og forlod stedet med betjente og protokol. Politiet fandt ved denne lejlighed 6-7 balgæster, som enten ikke havde medlemskort eller havde glemt det. Det resulterede i en bøde, som P.A. Nielsen gennem sin advokat Lynæs pure nægtede at betale.

Om dette gav anledning til den næste sag, skal jeg ikke kunne sige. Men politiet havde nu fået øjne for Kolding Teaterselskab og rejste en sag om de passive medlemmers kontingent. Man havde en idé om, at foreningsformen var lavet for at omgå loven om offentlige arrangementer og forlystelsesafgiften. Det endte med en sag i underretten, hvor dommerfuldmægtig Valentiner Branth fandt, at det årlige kontingent på 1 krone var så lavt, at alle kunne være med. Selskabets karakter af forening måtte derfor anses for illu-

sorisk. Det skal siges, at foreningen på det tidspunkt havde over 1.000 passive medlemmer. Man kunne derfor nok forledes til at overveje, om der var en del af disse, der var mere interesserede i ballerne end i teaterforestillingerne.

Som følge af dommen blev Kolding Teaterselskab i 1945 idømt en bøde på kr. 200. Hertil kom udgiften til retssagen på kr. 500. Lige meget hjalp det, at P.A. Nielsen beklagede sig over, at det var paradoksalt at blive dømt for, at alle kunne være med i en folkelig forening – og at foreningens økonomi i øvrigt ikke gjorde det nødvendigt at opkræve større kontingenter.

Konsekvensen blev, at man indkaldte til en ekstraordinær generalforsamling den 4. december 1945 på Rutebilcaféen. Det eneste punkt var foreningens opløsning, da man ikke havde råd til at anke sagen, ikke havde flere penge i kassen, og man heller ikke havde råd til at betale forlystelsesafgiften fremover. Forslaget om nedlæggelse af Kolding Teatersel-

Rutebilcaféen, hvor Kolding Teaterselskab blev opløst. Foto fra 1960erne.

skab blev vedtaget med 10 stemmer for, mens 1 stemte imod.

SYDJYSK AMATØRTEATER

Den gamle bestyrelse blev opfordret til at fortsætte arbejdet med amatørteater. Kun to uger efter, at Kolding Teaterselskab var blevet opløst, blev den nye forening stiftet med navnet Sydjysk Amatørteater den 19. december 1945.

De fleste i den nye bestyrelse var gengangere fra Kolding Teaterselskab. Det var P.A. Nielsen og Hans Caspersen, der begge havde siddet i den gamle bestyrelse, samt Hans Felsted, der havde været aktivt medlem i en del år. Dertil blev to nye medlemmer valgt ind i bestyrelsen: Ove Nielsen som kasserer og frøken Andersen som sekretær.

Hvordan løste man problemet med den reelle offentlige adgang, som man var blevet dømt for? I starten oprettede man ingen passiv afdeling. I stedet begyndte man at lave teaterforestillinger i samarbejde med forskellige foreninger. Nogle af de foreninger, man allierede sig med, var Kolding Mandskor, sportsklubben Vidar, Arbejdsmændenes Fagforening og Gartneres og Blomsterhandleres Forening.

Først efter et par år vovede man igen at starte en afdeling med passive medlemmer, der blev stiftet den 10. oktober 1947, men ikke før politimesteren havde godkendt det – og godkendelsen fik man ved julefrokosten.

Arbejdsgangen omkring forestillingerne fortsatte stort set uændret i den nye forening. P.A. Nielsen fandt de stykker, der skulle spilles. Han besatte rollerne, og prøverne i de private hjem kunne gå i gang. Efter tre prøver

skulle alle medvirkende kunne deres roller. Derefter var der et par arrangementsprøver, hvor scenegangen blev indøvet. Før generalprøven var der som regel et par dekorations- og kostumeprøver. Derefter var der generalprøve og premiere.

Den første forestilling under navnet Syd-jydsk Amatørteater blev det norske skuespil "Hvis et folk vil leve", der handlede om modstandsbevægelsen under krigen. P.A. Nielsen spillede selv en modstandsmand, og stykket blev en stor succes. Det blev i 1945/46 spillet mere end 10 gange på Alhambra, Industrifor-eningen, Hotel Lunderskov og i Christiansfeld.

Alhambra blev nu mere og mere det faste spillested for forestillingerne i Kolding. Man havde, også efter branden, brugt Industrifor-eningen, men efterhånden syntes man, at den blev for dyr. I Alhambra kunne man råde over en af byens største sale.

Året 1947 blev indledt med den seriøse forestilling "Jacobowsky og Obersten". P.A. Nielsens noter om forestillingen nævner, at det var en svær forestilling og derfor en ud-

Alhambra, der var blevet opført ved Stejlbjergan-lægget i 1882 som "Pavillon med Restauration".

Slutscenen i "Hvis et folk vil leve" (1945). P.A. Nielsen ses længst til venstre sammen med Ove Nielsen.

fordring. "Og så var det et stykke med et budskab. Fra første færd stod der strid om den, og en af selskabets hovedkræfter gik endda så langt, at han nægtede at spille i forestillingen".

REVYERNE

Revyen var en af P.A. Nielsens store interesser. Allerede i 1920'erne var han rejst til Paris flere gange, hvor han selv havde optrådt på revy-scenerne. I Kolding blev den første revy i Kolding Teaterselskabs regi den tidligere omtalte "Revyernes Revy" i 1942. Den blev fulgt op med revyen "Mod de lyse tider" i 1944 og "Hallo Hej" i 1947.

P.A. Nielsen skrev selv meget af materialet til revyerne og optrådte gerne selv i disse. En avis beskrev hans succes med revyerne: "Selv var han charmeur med høj hat og hvidt halstørklæde, og han gik rundt blandt publikum og de forreste rækker og sang "Som en

nat” som en anden Ernst Wolf eller Arne Weel”.

Revyerne har sat et stort aftryk i eftertiden. Det er ofte dem, foreningen bliver husket for fra den periode. Det skyldes givetvis det samarbejde, man i 1948 indledte med Tidens Tegn, der var den socialdemokratiske avis i Kolding, der i 1947 havde skiftet navn fra ”Kolding Socialdemokrat”. Avisen ønskede at slå det nye navn fast, og det aktive medlem Jørgen Berg fra foreningen fik en aftale med avisen om at opføre en ”Tidens Tegn” revy under navnet ”Gøglervognen”. Det skal forstås helt bogstaveligt, for man turnerede

fra september rundt i Kolding og opland med en lejet 30 personers bus med et stor banner på siden, og det blev til mere end 20 opførelser med et samlet publikum omkring 4.000 personer. Blandt de medvirkende var P.A. Nielsen selv, Svend og Rita Søltøft (Ole Søltøfts forældre), der havde deres debut i revyen, Tonny Ulm, en begavet skuespiller, der var kommet fra Sakskøbing, og yderligere 4 debuterende damer.

Samarbejdet med Tidens Tegn fortsatte i 1949 med en ny revy, ”Humørpatruljen”, bygget over den tidligere ”Revyernes revy” forestilling, og opført på foreningens nye proscenium.

”Gøglervognen” 1948.

nium. Den nye revy spillede mere end 20 forestillinger i løbet af de første måneder af 1949. Turneen omfattede blandt andet Holsted, Hejlsminde, Lunderskov, Vamdrup, Sdr. Vilstrup, Andst, Nr. Bjert, Sdr. Stenderup, Vonsild, Gravens, Bække, Gesten, Egtved, Vorbasse og Vejstrup. Derudover blev det til en forestilling på Alhambra for de ældre, og man opførte forestillingen fire gange sammen med Odder Amatørteater.

1950ERNE

I 1950 opførtes den store forestilling "Pygmalion" allerede i januar måned på den store scene på Alhambra. Forestillingen blev lavet for Forbundet af Tekstilarbejdere, og den store rolle som Doolittle blev varetaget af Jørgen Berg, som var trådt til i sidste øjeblik.

Hen over sommeren 1950 blev det besluttet for første gang at forsøge sig med et fri-luftsskuespil. P.A. Nielsen havde forbindelser til Rebæk, og man besluttede at opføre "En Søndag på Amager" i Rebækgårdens have, der gik lige ned til Kolding Fjord. "En Søndag på Amager" blev vist spillet flere gange, og også en gang i Strandhuse. Detaljerne om disse forestillinger kendes ikke, men det var ved denne lejlighed, at både Ejnar Roed og Erik Paaske havde deres debut i Sydjysk Amatørteater.

Senere i 1950 opførte man operetten "Frk. Nitouche" og i december lystspillet "Den Grønne Elevator". Den første forestilling i 1951 var vinterrevyen "Det Lille Fyrtøj" efterfulgt af en genopførelse af "Den Elskelige Landstryger". I perioden 1952-1954 gik dampen lidt af foreningen, og det blev ikke til så mange forestillinger. Man måtte endda ved

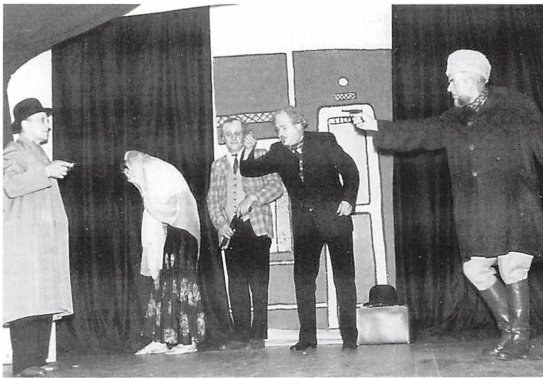
generalforsamlingen i maj 1954 konstatere, at man i den forløbne sæson ikke havde spillet nogen forestilling.

Derefter blev det til 1-2 forestillinger hvert år. P.A.s hustru, Pusser, var i mange år sufflør på forestillingerne. Ved en forestilling tilføjede hun "for Satan", og det gjorde skuespilleren også. Publikum grinede, og P.A. var ved at eksplodere.

I april 1959 opførte man P.A. Nielsens eget stykke "Nat uden stjerner". Det var et helt aktuelt, politisk stykke om den konflikt, der fra 1958 trak op til den konfrontation mellem DDR og Vesten, der resulterede i Berlinmuren. Senere i 1959 opførtes Jules Verne-stykket "Jorden Rundt i 80 Dage". P.A. Nielsen havde bearbejdet stykket til en musical med indlagte sange, og hovedrollen i det stort opsatte stykke som Philias Fogg blev spillet af

"Jomfruen fra Pergiman" (1957) med fra venstre: Ellen Ravn, Ejnar Roed, Svend Søndergaard, P.E. Møllergaard, Nina Kaufmann, Musse Roed og Iver Almind. I midten Ove Andersen som Joseph.

Scene fra "Jorden Rundt i 80 Dage" (1959). Fra venstre: Ove Andersen, Lilian Koertz, Erik Jørgensen, Ejnar Roed og Svend Rosgaard Meier.

den markante personlighed Svend Rosgaard Meier.

Ved prøverne til stykket opstod der mange nye ideer, og der var ofte livlig diskussion mellem den farverige og slagfærdige Rosgaard Meier og P.A. Nielsen. Blandt andet havde P.A. planer om et filmindslag til stykket med et togrøveri. Det skulle have været optaget på den daværende Troldhedebane. Planerne fik meget omtale i aviserne, men blev dog ikke til noget. "Jorden Rundt i 80 Dage" blev en flot forestilling med mange dekorationer og hjemmelavede kostumer. Stykket blev spillet to gange, og for første gang optog man lyd-siden fra forestillingen på et stålband (dadtidens båndoptager). Det blev så afspillet som underholdning ved den efterfølgende julefest på Slotshotellet.

ERIK PAASKE

I Strandhuse boede familien Paaske. Faderen var cementstøber, og sønnen Erik blev i 1948

sat i lære som murer. Men Erik ville noget andet. Han gik med en drøm om at spille teater, selv om der ikke var skuespillere i familien. En dag hørte P.A. Nielsen Erik Paaske synge på Rutebilcafeen, og faderen spurgte P.A. om ikke sønnen kunne komme til at spille teater. P.A. var noget i tvivl, om Erik Paaske nu havde talenterne til dette, men besluttede sig dog for at give ham en rolle i "En Søndag på Amager" i 1950.

Den følgende tid optrådte Erik Paaske i en række forestillinger for Sydjysk Amatørteater: Nitouche (1950), Den Grønne Elevator (1950), Det Lille Fyrtøj (1951), Den Elskelige Landstryger (1951), Den Spanske Flue (1951) og Rejsen Uden Bagage (ukendt år). Erik Paaske spillede også revy, blandt andet i børnehjælpsrevyerne og KU revyerne.

"Frk. Nitouche" (1950) med Ejnar Roed, John Stæchmann og Erik Paaske (fra venstre mod højre).

Paaske blev udlært som murer i 1952, og efter arbejdet i Sydjysk Amatørteater kom han til det andet amatørteater i Kolding, KOTA. KOTA havde startet friluftsspillene på Koldinghus i 1949, og det var i disse, at Erik Paaske fik sit gennembrud i 1956 som Tobias Hikke i stykket "Helligtrekongersaften". Året efter medvirkede han i "En Skærsommernatsdrøm" samme sted. Stykket var instrueret af Erik Weiss, skuespiller ved Det Kgl. Teater.

Erik Weiss lagde mærke til Erik Paaskes talent og opfordrede ham til at søge ind på Det Kongelige Teater. Før prøven blev han undervist af Erik Weiss, og i 1958 gik han op til optagelsesprøven og bestod. Efter at have overstået elevtiden i 1961 blev Erik Paaske en del af det faste ensemble på Det Kgl. Teater frem til 1974. Siden blev han free-lance med særlig tilknytning til Folketeatret. Han blev folkeeje efter store TV-successer – i 1967 som overbetjent Gormsen i "Kan De li' Østers" og i 1971 som den trivelige redaktør Heilbunth, formand for Ædedolkenes Klub i "Livsens Ondskab". Han blev desuden kendt og elsket for sin enestående fortolkning af danske viser.

Erik Paaske var således en af de "berømtheder", der startede karrieren i Sydjysk Amatørteater. En anden var skuespilleren Ole Søltøft, der som dreng debuterede i 1948 som nissedreng i årets opførelse af Nøddebo Præstegård. Det var en tradition, at skuespillernes børn spillede nisserne i Nøddebo Præstegård, og Svend og Rita Søltøft (Oles forældre) var på det tidspunkt aktive i foreningen. Ole var altid helt fortabt i det, der foregik på scenen.

I Nøddebo Præstegård spillede Rita rollen som Maldrubine, og P.A. Nielsen fortalte, at

hans kone Pusser havde bagt de æbleskiver, som Maldrubine skulle fylde sig med. De andre i forestillingen havde regnet med, at der var et par stykker til deling efter tæppefald, men Rita havde spist dem alle. En aften besluttede de andre at "hævne" sig ved at lave et lille hul i hver æbleskive, som de sprøjtede sennep i. Da tiden kom, hvor Maldrubine og hendes søster skulle klø løs på æbleskiverne, som de i øvrigt havde pyntet med flormelis, stod de alle i kulissen – meget forventningsfulde. Rita tog den første æbleskive hel i munden og skar nogle ejendommelige grimasser – så kikkede hun ud og så, at de andre grinede. Derefter åd hun alligevel op, så der ikke var en eneste æbleskive tilbage. Hvem der så havde moret sig bedst, er indtil i dag et ubesvaret spørgsmål.

FESTER

P.A. Nielsen var noget ambivalent, når det gjaldt fester. Der var blandt amatørteatrene tradition for, at der var fest efter forestillingerne. Denne tradition blev holdt i hævd af Sydjysk Amatørteater, selv om det nogle gange blev for meget for P.A. Han mente, at teatret var det vigtigste i foreningen, og det bekymrede ham, hvis de passive medlemmer kom til forestillingerne på grund af ballet og ikke på grund af forestillingen. Det kunne give uro under forestillingen, når de "uheldige elementer" begyndte indtagelse af de våde varer allerede under forestillingen. Flere gange måtte man overveje at udelukke passive medlemmer på denne baggrund – eller i hvert fald opfordre til mere disciplin indtil forestillingen var overstået. Man forsøgte at begrænse problemet ved på et tidspunkt at vedtage,

at der først måtte udskænkes drikkevarer i den sidste pause i forestillingen. Ordensreglerne forbød, at skuespillerne drak spiritus før og under en forestilling, mens en enkelt øl blev tolereret. I 1948 mødte en af de aktive beruset til en forestilling og blev derfor sat fra rollen. Året efter var den gal igen. P.A. Nielsen opdagede, at man omgik forbudet mod spiritus i garderoben ved at hælde spiritus over på ølflasker.

Men ellers var P.A. Nielsen meget aktiv, når det gjaldt fest for skuespillerne og deres

ægtefæller. En af de faste traditioner blev sommerturen, eller den "Blå tur", som den i starten blev kaldt – da den som regel gik ud i "det blå". Den ses første gang at være blevet gennemført i 1942. Fra 1960'erne blev det traditionen at køre til Flensborg og tage en sejltur på fjorden med dans og champagne.

Julefesterne blev en anden fast tradition for de aktive medlemmer. Fra P.A. Nielsen har vi en levende beskrivelse af julefesten den 16. december 1947: "Man var tilsagt kl.

Julefest hos Roed i 1950. Bl.a. ses P.A. Nielsen til venstre, siddende Ejnar Roed og Musse Roed og stående fra venstre Kedde Dam, Anna Dam og Erik Paaske.

19 præcis, og alle kom præcis undtagen Sven Erik, der kom dryssende ½ time efter tilsigelsestid. Man mødte i børnetøj, og størst furore vakte Ove Nielsen, der var klædt ud som en fed bondepige med lange fletninger, store patter, røde kinder, bomuldsjole og reformbukser, der skiltes fra strømperne ved det obligate bare lår. Vi var revnefærdige, da vi så ham.

P.A., der var i matrostøj, havde åbnet "den dovne drengs bar" inde i en stor stue, og denne bar skilte sig ikke uden grund med "Priser uden konkurrence", thi dér kostede ingenting nogenting eller omvendt – der serveredes vermouth, gin, grape juice og madeira, og da man havde slukket den første tørst, blev der kaldt til bords. Der var kæmpe sildeanretning, og på hver kuvert var der anbragt 1 hummer og mayonnaise – så spiste man sild i alle variationer ligesom anden fisk, hertil snaps og øller i brede pokaler, og stemningen var på højdepunktet. Efter to viser (af Flodgaard og P.A.) blev sildebordet ryddet for at give plads for gåsesteg med rødkål, og hertil ½ rhinskvin pr. næse – man fjedtede gummerne, til man ikke orkede mere og renoncerede på den flotte ostepanretning. Så gik man ind og dansede om juletræet og legede de gamle børnelege – grammofon og skiftevis Ruth og P.A. ved klaveret sørgede for dansemusikken. Så drak man kaffe med likør (ren kaffe) og sang og dansede til kl. godt 2, hvorefter man spiste pølser og drak øl".

I 1950'erne tog man traditionen op igen med en julefest, hvor deltagerne var klædt ud i børnetøj, første gang i 1950 hos Musse og Ejnar Roed i Vesterbrogade. Dette blev i 1960'erne afløst af mere traditionelle juletræsfester, hvor børnene var med.

BESTYRELSESARBEJDET

Som så mange andre foreninger af denne type, var der tale om to typer af ledelse. Dels var der den kunstneriske ledelse, og dels var der den administrative ledelse. Den kunstneriske ledelse var i mange år naturligt placeret hos P.A. Nielsen, hvilket oven i købet blev formaliseret i 1960'erne. Den ledelse var ansvarlig for kunstnerisk drift, valg af repertoire, rollebesættelse og var den øverste myndighed ved prøver og forestillinger.

Den administrative ledelse lå hos den 5 personer store bestyrelse. Bestyrelsens arbejde kendes ganske godt gennem de bevarede forhandlingsprotokoller, den første dækkende fra 1942 til 1956. Den seneste, bevarede protokol dækker perioden 1957 til 1981.

Bestyrelsen blev valgt på de årlige generalforsamlinger. De 5 bestyrelsesmedlemmer blev på skift valgt for 2 år ad gangen, og bestyrelsesarbejdet var ulønnet. Formanden – og senere også næstformanden – blev valgt direkte af generalforsamlingen, mens den øvrige bestyrelse konstituerede sig selv. Der var meget sjældent kampvalg til bestyrelsen, og kun en enkelt gang var der kampvalg om formandsposten. Det var 1960, hvor P.A. Nielsen blev valgt med 12 stemmer, Ejnar Roed fik 5 stemmer og 2 var blanke.

Kommunikation og reklame før forestillingerne var et andet vigtigt arbejde for bestyrelsen. I 1950 startede man for første gang et blad med navnet "Teaternyt" med oplysninger til de passive medlemmer om kommende forestillinger og arrangementer. Samme år blev der startet et internt blad til kun de aktive medlemmer, der skulle holde alle opdateret omkring prøverne til kommen-

de forestillinger og andre forhold for de aktive.

Mens P.A. Nielsen ikke var begejstret for kommunale udvalg og støtteordninger, var han meget åben over for samarbejde mellem de forskellige amatørteatre, hvilket fremgår af hans engagement i andre teatre end bare amatørteatret i Kolding. I 1943 besluttede bestyrelsen at indmelde Kolding Teaterselskab i Fællesorganisationen for det Kunstneriske Amatørteater, og i 1946 blev P.A. Nielsen selv valgt ind i denne organisations bestyrelse. Man arbejdede frem mod en egentlig landssammenslutning af amatørteatre.

På trods af et omfattende kulturelt arbejde hvilede Sydjysk Amatørteater de første mange år økonomisk i sig selv. Det var et af P.A. Nielsens nøglepunkter, at det offentlige ikke skulle støtte amatørteatret – dem, der gerne ville se eller arbejde med teater, skulle også betale for det.

AMATØRER OG PROFESSIONELLE

Sydjysk Amatørteater var ikke det eneste teater i Kolding. I 1948 startede en anden teaterforening – Kolding og Omegns Teateramatører (KOTA) med trafikassistent Jørgen Andersen som en drivende kraft. Året efter startede (eller rettere genstartede) KOTA traditionen med festspil i Koldinghus Slotsgård, og det var netop ti års festspil frem til 1959, der blev et centralt element i KOTA's arbejde. Det var blandt andet her, at Erik Paaske fortsatte sin scenekarrierer i 1956 efter nogle år hos Sydjysk Amatørteater. Paaske var ikke den eneste, der gik fra SAT til KOTA – flere tog turen samme vej, herunder

ca. 1951 Jørgen Berg, der havde spillet med hos SAT igennem 1940'erne.

P.A. havde sikkert blandede følelser over for KOTA. Ikke alene mistede han nogle gode skuespillere til dem, men det var også en kilde til irritation, at KOTA fik kommunalt tilskud, hvilket var imod P.A.'s principper. Han udtalte offentligt, at tilskuddet kunne være med til at skabe skepsis hos byens borgere, når et teater ikke kunne drives ved egen hjælp.

Der var nogle, der mente, at man med fordel kunne slå SAT og KOTA sammen. En af de varme fortalere for dette var Svend Rosgaard Meier. Det var en noget excentrisk herre, der boede i sit særprægede hus i Sdr. Vilstrup. Han var Koldings julemand i mange

Miskow Makwarth og Svend Rosgaard Meier i samtale om sidstnævntes stykke "Maskebal på Slottet", som blev spillet på Koldinghus i 1958. Foto: P. Thastum.

år og i øvrigt også aktiv i spejderbevægelsen. Rosgaard Meier var desuden forfatter og havde sammen med Miskow Makwarth skrevet festspillet "Maskebal på Slottet", der blev opført i 1958 på Koldinghus. Året efter foreslog han, at man slog de to teaterforeninger sammen, men KOTA's daværende formand, Aage M. Gregersen, kunne konstatere, at Meier ikke formelt stillede forslaget til KOTA's generalforsamling. P.A. var desuden noget skeptisk over for forslaget, men kunne dog godt se, at et vist samarbejde ville være gavnligt.

Som teaterforening var Sydjydsk Amatørteater i udgangspunktet en upolitisk forening. Hel fri for politik kunne man alligevel ikke holde sig. På det kulturpolitiske område blev det jævnligt diskuteret, om amatørteatre tog brødet ud af munden på de etablerede teatre. Diskussionen ses blandt andet under og lige efter krigen, hvor forholdene sikkert var specielt vanskelige for alle.

For P.A. og Sydjydsk Amatørteater var det en balancegang. På den ene side set ville man bestemt ikke gå de professionelle teatre i bedene, men på den anden side set skulle man også lave forestillinger. Med sin egen og sin families baggrund inden for det professionelle teater, havde P.A. stor sympati med teatrene. Dette førte til, at man i Sydjydsk Amatørteater under krigen direkte vedtog et forslag om, at man ikke måtte konkurrere med de professionelle skuespillere.

P.A. forsvarede amatørteatrets aktiviteter med, at man som bekendt ikke fik noget offentligt tilskud, og samtidig arbejdede ulønnede for teatret. Dermed mente han ikke, at man arbejdede på kommercielle vilkår i konkurrence med de professionelle.

Nogle af gæsterne til jubilæet i 1949. Fra venstre mod højre: Malthar Jensen, Magnus Lorange, Kaj Nielsen, Carlo Hjorting og bag dem Peter Stauring og P.A. Nielsen.

DE FØRSTE JUBILÆER

I januar 1949 kunne man holde det første store jubilæum, idet foreningen nu havde eksisteret i 10 år (regnet fra starten af Kolding Teaterselskab). På den officielle stiftelsesdag, den 5. januar, var der en lille jubilæumsreception, mens selve festen løb af stablen den 8. januar. Festen blev holdt i de til lejligheden indrettede lokaler på Kolding Pibefabrik, hvor omkring 40 gæster mødte op i de festligt pyntede omgivelser. Gæsterne var dels bestyrelsen og de mest centrale personer i Sydjydsk Amatørteater, dels specielt indbudte gæster bl.a. fra amatørteatrene i Horsens, Aarhus og Middelfart samt formanden for unionen af amatørteatre.

Det blev en festlig aften med en række indslag. Blandt andet fik Jørgen Berg, Jens Flodgaard og Knud Henning Pagh jubilæumsgaver for at have deltaget i 50 forestillin-

ger, og de aktive medlemmer overrakte P.A. og Pusser et sølvur med inskriptionen "Tæl kun de lyse timer". Derefter fulgte en række taler og viser, bl.a. fra de inviterede kolleger fra andre amatørteatre. Efter middagen viste man film, dels en film om danske amatørteatre af forfatteren Kaj Nielsen, efterfulgt af en optagelse af forestillingen Jacobowsky og Obersten. Så stod den på dans og fri bar frem til de små timer. Den sidste time frem til klokken 3 blev brugt til at lege børnelege – hvilket skulle have været ganske morsomt.

Festlighederne gentog sig 10 år efter, da man i januar 1959 kunne fejre foreningens 20 års jubilæum. De aktive medlemmer af Sydjydsk Amatørteater mødtes på stiftelsesdagen den 5. januar hos Anna og Kedde Dam, hvor man holdt fest. Den store fest blev holdt den 10. januar på Slotshotellet, hvor også de passive medlemmer var inviteret. Alligevel var der kun omkring 30 deltagere i festen, der fik det store kolde bord, hvorefter der var underholdning og dans.

Da man i 1964 nåede til 25 år, skulle dette også fejres på behørig vis. Det startede igen den 5. januar, hvor der om aftenen var en reception privat hos P.A. og Pusser, der jo ved samme lejlighed kunne fejre deres 25 år jubilæum ved amatørteatret. En større deputation mødte op med blomster. Selve festen forløb på anderledes vis end tidligere, da man til lejligheden den 11. januar opførte operetten "Frk. Nitouche" for en totalt udsolgt sal. Det var en nybearbejdelse af det klassiske stykke af P.A., og rollen som Nitouche blev spillet af debutanten Jonna Martensen.

Efter forestillingen var der dans i salen, mens de aktive medlemmer mødtes i et andet lokale til en middag for at fejre jubilæerne.

Mange af de tidligere aktive deltog, ikke mindst skuespilleren ved Det Kgl. Teater, Erik Paaske, der var aftenens første taler. Festtalen blev holdt af Svend Rosgaard Meier, der fremhævede P.A.s betydning for Sydjydsk Amatørteater. P.A. Nielsen modtog ved denne lejlighed en laurbærkrans. Efter taler af Erling Nielsen, H. Caspersen, Jørgen Berg og Ejnar Roed tog P.A. selv ordet og takkede for de mange taler. Man festede til klokken 3.

1960ERNE

På mange måder blev tiden igennem 60erne og ind i starten af 70erne en omskiftelig og udfordrende tid for Sydjydsk Amatørteater.

Den første periode fra 1960 til 1963 bød kun på ganske få forestillinger. Flere planlagte opførelser måtte aflyses på grund af for få aktive i foreningen, og det kneb generelt med at holde fast på de aktive. To bestyrelsesmedlemmer trak sig ligeledes i 1963, den ene var veteranen Iver Almind, der havde været aktiv i mere end 10 år.

Forestillingen "The Western Star" måtte aflyses af helt andre årsager. Det skyldtes stridigheder efter sommerudflugten til Flensborg i 1965. Andre opsætninger blev dog en succes. Som nævnt ovenfor havde man med forestillingen "Frk. Nitouche" i 1964 spillet for fulde huse. Forestillingen blev i øvrigt efterfølgende solgt til Sdr. Omme Idrætsforening, hvilket indbragte mere end kr. 1.000. Der kom flere aktive mod midten af årtiet, og blandt de succesfulde opsætninger var "Masser af Penge" i 1966 for en fuld sal på Slotshotellet.

En anden udfordring i denne periode var sceneforholdene. Ved opførelsen af "Masser

af Penge” på Slotshotellet måtte man konstatere, at sceneforholdene var dårlige. Da hotellet i 1966 så oven i købet satte lejeprisen op, besluttede man sig for at se efter et andet sted at spille. Man undersøgte mulighederne på Industrien, men fandt prisen for dyr. Også forsamlingshuset i Seest og det nye bibliotek kom på tale, men efter en enkelt forestilling på Hotel Kolding endte man med at flytte Sydjysk Amatørteater til logen i Bramdrupdam. Her opførte man den første forestilling, ”Den kære afdøde”, i maj 1967.

Der var både fordele og ulemper ved at spille i Bramdrupdam. P.A. var bange for, at det var lidt for langt væk fra byen, og til ”Den kære afdøde” var der ikke det helt store fremøde. Bedre blev det ikke til forestillingen ”Am Rheinstein”, hvor der blev solgt 75 billetter. Det var ellers en stort opsat operette med 23 medvirkende og mange sangnumre.

Mod slutningen af 1960erne kom der for alvor gang i forestillingerne, og det gik bedre med at trække publikum til i hvert fald nogle af forestillingerne. I 1968 arbejdede man med det alvorlige skuespil ”Rejsen mod det ukendte”, der trak fuldt hus i Bramdrupdam. Det samme var tilfældet, da man i 1970 med ”Mord pr. intuition” igen tog en kriminalgysner på programmet og i 1971, hvor man både viste det illegale dokumentar-skuespil fra Tjekki, ”Kammerat Orby”, og musicalen ”Golddiggers”. Disse fire eksempler på forestillinger viser i øvrigt den spændvidde, man i denne periode havde i repertoiret.

Man kastede sig fortsat ud i revyer og revy-numre. I anden halvdel af 1960erne blev man indbudt til at optræde med et par numre ved de traditionelle 6-dages shows i KIF-hallen. Disse løb over to weekender, hvor teatret

optrådte hver anden time med to numre. Herrerne optrådte som muskuløse elite-gymnaster i ”Nezzlo Bros” og gav den hele armen med cykelstyr-skæg og lange underbukser. På kvindesiden opførte man P.A.s ”Skolestuen” med nogle særdeles utilpassede og frække elever.

I 1960erne kom kulturen i højere grad på den politiske dagsorden, og i Kolding oprettedes i 1966 et stående udvalg for kulturelle anliggender. De bestyrede den såkaldte Kulturfond. Da økonomien i Sydjysk Amatørteater var god, passede det P.A. glimrende, at det ikke var nødvendigt at ansøge kommunen om økonomisk støtte. Da der senere blev oprettet et ”Kulturelt Samråd”, der var en forsamling af repræsentanter for foreninger i Kolding, gik P.A. dog så langt, at man indmeldte Sydjysk Amatørteater i dette samråd – på den betingelse, at han til enhver tid kunne melde foreningen ud, hvis der ikke kom noget positivt ud af det.

FAMILIETEATRET

At være med i Sydjysk Amatørteater var ikke kun en individuel indsats. Ofte var familiemedlemmer – eller hele familier – med i arbejdet, enten på scenen eller bag scenen. Der er utallige eksempler på dette, som for eksempel ægteparret Erik og Tove Jørgensen, der var med som aktive medlemmer i en menneskealder, og begge havde bestyrelsesposter igennem 3 årtier. Datteren, Lene Jørgensen, kom også med som aktiv og var skuespiller i en række forestillinger fra 1970 og frem. Senere var f.eks. hele familien Wolff Rasmussen med i teateret: Brødrene Torben, Henning og Leif Wolff Rasmussen, Torbens hustru

Else Rasmussen og efterhånden også deres børn i enkelte forestillinger.

Et af de markante par igennem foreningens historie var Ejnar (kaldet Trolde) og Gudrun (kaldet Musse) Roed. Ejnar Roed startede i foreningen i 1950, hvor han havde debut sammen med Erik Paaske i friluftsforestillingen "En søndag på Amager". Allerede fra starten var han meget aktiv, og samme år kom han med i bestyrelsen for Sydjydsk Amatørteater. Her var han bestyrelsesmedlem frem til 1956, hvorefter han var næstformand i en periode på 12 år frem til 1968. De efterfølgende 11 år var han revisor, og i 1979 blev han udnævnt til æresmedlem af SAT. Han havde ofte støttende roller, men i "Oliwer" havde han en hovedrolle i 1969. Det samme var tilfældet i lystspillet "Masser af Penge" og i det satiriske stykke "Engle uden Vinger", der begge blev opført flere gange gennem teatrets historie. Roeds sidste teaterforestilling blev "Biskoppen" i 1983.

Hvornår Musse Roed havde debut på scenen hos SAT vides ikke med sikkerhed, men hun ses i hvert fald i januar 1951 i revyen "Det lille Fyrtøj". Også Musse var fra 1956 med i bestyrelsen for Sydjydsk Amatørteater som suppleant, og allerede året efter overtog hun posten som revisor, en post hun havde frem til 1968. De efterfølgende 10 år frem til 1978 var hun almindeligt bestyrelsesmedlem, hvorefter hun blev udnævnt til æresmedlem af SAT. Musse Roeds optræden spændte vidt, men hendes glansrolle var ubestridt som tante sammen med Tove Jørgensen i forestillingen "Arsenik og Gamle Kniplinger", der blev opført med denne besætning i 1972 og igen i 1979. Inden da havde hun optrådt i adskillige forestillinger, blandt andet

Musse Roed (i midten) spillede sammen med Tove Jørgensen (tv.), de gamle tanter i "Arsenik og Gamle Kniplinger" sammen med Lene Nielsen (th.) (1972).

"My Perfect Boy" (1960), "Det er så yndigt" (1969) og "Masser af Penge" (flere gange). Hun optrådte også sammen med Ejnar ved festspillene på Koldinghus i 1970'erne, bl.a. i forestillingen Barselsstuen af Holberg. Ejnar og Musse Roed var også meget aktive i revygenren.

PA. UDTRÆDER AF FORENINGEN

På trods af gode succes-forestillinger i 1960'erne var udeblivelser fra prøverne til stadighed roden til frustration – ikke mindst for P.A., der lagde stor vægt på, at man skulle være pligtopfyldende. Man formaliserede reglen, at hvis man forsømte tre gange til prøverne i en sæson, ville rollen blive givet til en anden. At man mente det alvorligt viste sig i 1968. Et medlem, der forlod prøverne på en

forestilling, ønskede at komme tilbage, men dette blev afvist af bestyrelsen. Det hele kulminerede i april 1972. To optrædende i forestillingen "Peanuts" bad med 3 dages varsel telefonisk om at få fri til en af de første læseprøver, da de havde ferie og gerne ville tage på en rejse sydpå. P.A. afviste at give dem fri, men de besluttede sig for alligevel at rejse, idet de afleverede rollehefterne i erkendelse af, at de nok ikke ville få lov til at fortsætte på opsætningen.

Dette var imidlertid ikke nok for P.A., der ifølge vedtægterne mente, at medlemmerne havde udvist så dårlig opførsel, at de måtte ekskluderes af foreningen. Han sendte et brev til bestyrelsen, hvor han indstillede de to medlemmer til eksklusion, da han i modsat fald ville fratræde som formand. Bestyrelsen mødtes uden P.A. og diskuterede sagen. De var meget lidt tilbøjelige til at ekskludere de to medlemmer. I stedet opsøgte de P.A. i Jernbanegade for at forsøge at mægle og få ham til at blive i foreningen. Dette var imidlertid ikke muligt.

Det fremgår af protokollen, at der den 22. april blev afholdt et formelt bestyrelsesmøde hos Mia Christensen. Der blev redegjort for sagen, og bestyrelsen vedtog, at man ikke ville ekskludere de to omstridte medlemmer. Man måtte derfor acceptere P.A.s ønske om at udtræde af Sydjysk Amatørteater. I stedet blev den hidtidige næstformand, Rita Dam, valgt til formand, mens hendes mand, Bent Juhl, påtog sig opgaven at få stablet en ny forestilling på benene.

Bruddet med P.A. Nielsen var en kendsgerning, og Sydjysk Amatørteater fortsatte med ny ledelse, mens P.A. startede et amatørteater i Kolding under navnet "Kolding Amatør-

teater". Det gav i øvrigt senere hen anledning til nogen forvirring om, hvilke af foreningerne der var berettiget til at kunne fejre runde jubilæer.

Kolding Amatørteater kom på mange måder til at minde om Sydjysk Amatørteater, selv om formen ikke var helt så formel som i SAT. Opbygningen blev den samme med en 5-mands bestyrelse samt aktive og passive medlemmer. På trods af manglende aktive, begyndte man at øve på et let stykke "Det er så yndigt at ..." af Swenn Rasmussen. Den 3. februar 1973 havde man premiere på stykket i logen i Bramdrupdam.

Fra 1979, hvor P.A. også fyldte 80 år, begyndte Kolding Amatørteater at holde øveaftener i Klostergården, mens forestillingerne blev opført på biblioteket. Senere begyndte man også at holde forestillingerne i Klostergården. P.A. Nielsen døde den 16. november 1987, men han var aktiv til det sidste. Barnebarnet Tina Kjær, der var kommet ind i foreningen i 1979, fortsatte ledelsen af Kolding Amatørteater de følgende år, indtil slutningen af 1990'erne, hvor aktiviteterne i Kolding Amatørteater døde ud.

P.A.s hustru, Pusser, døde i Kolding i 2002.

DEN NYE LEDELSE

Den første generalforsamling efter bruddet fandt sted den 11. november 1972 hos familien Roed, og man kunne konstatere, at man var kommet helskindet igennem den første periode. Bent Juhl havde instrueret to forestillinger i det forløbne halve år, "Den Mandlige Husassistent" og "Arsenik og gamle kniplinger". Bestyrelsen fortsatte uændret og bestod af Rita Dam som formand, Musse

Roed, Lilian Koertz, Hans Peter Hansen (kasserer) og Mie Christensen. Som revisor valgtes Ejnar Roed og Børge Nielsen. Som suppleanter blev brødrene Torben og Henning Rasmussen valgt.

De nye forhold i foreningen gav muligheder for ændringer. Allerede i 1972 vedtog man at sætte prisen for salg af forestillinger til foreninger ned, så man fik mulighed for at nå ud til et større publikum. Det lykkedes blandt andet med forestillingen "Guldfuglen" i 1974, der blev solgt til Riis Toft Skole og Borgerforeningen i Bramdrupdam. I 1978 blev det ordensreglement, der havde været baggrund for bruddet med P.A., revideret. Det blev gjort mindre restriktivt og bombastisk. Blandt andet måtte man derefter spille teater andre steder, uden at det ville medføre eksklusion fra Sydjysk Amatørteater.

Fra 1973 til 1974 faldt antallet af passive medlemmer fra 120 til 98. I 1976 måtte man konstatere, at der var spillet 3 forestillinger med underskud. Årene efter syntes ikke at ændre forholdene væsentligt. I 1978 måtte man igen konstatere et underskud i foreningen. Det blev derfor tid til at gøre op med en af de hellige køer. I 1979 drøftede bestyrelsen et offentligt tilskud, og man søgte kulturudvalget i Kolding om en støtte på kr. 5.400. Man fik dog kun 2.000 kr. med den henstilling, at man kunne anvende kommunens lokaler i stedet for betalte lokaler.

Indtil 1978 havde Bent Juhl instrueret alle forestillinger, men til forestillingen "Den Lille Frue" fik Lilian Koertz debut som instruktør. Året efter var der igen behov for aflastning af Bent Juhl, der havde fået orlov for at spille i Kolding-revyen. Lilian instruerede da forestillingen "Trolden i Æsken". Bent

Juhl fik travlt med andre aktiviteter, og på grund af arbejdet med Kolding-revyen i 1979 måtte Lilian Koertz igen overtage instruktionsen af en forestilling. Det blev stykket "Bunbury". Noget lignende gentog sig de følgende år.

I 1982 blev det besluttet at opføre "Melodien der blev væk" af Kjeld Abell. Ved en af de første prøver opstod der uenigheder, som medførte, at Bent Juhl sammen med hustruen Rita, som var sufflør i forestillingen, valgte at forlade foreningen efter 10 års virke. Bestyrelsen bad Lilian Koertz overtage instruktionsen af forestillingen, der blev opført i april 1982.

Den nye ledelse af Sydjysk Amatørteater åbnede foreningen mere mod den kulturelle omverden. Man fik fortsat støtte fra kommunen, og i 1981 vedtog bestyrelsen enstemmigt

Fra opførelsen af "Melodien der blev væk" (1982). Siddende ved bordet ses Lilian Koertz. Desuden ses Børge Friis Nielsen (siddende) og Kaspar Larsen (stående).

at melde SAT ind i Dansk Amatørteater Samvirke (DATS). Det blev starten på en ny periode med aktiviteter sammen med andre amatørteatre i Danmark. DATS gav mulighed for relevante kurser, og allerede i 1982 sendte man de første aktive på kursus i instruktion, lysteknik og sminkning. Året efter deltog 6 på DATS kurser i teknik og bevægelse. Udbyttet af deltagelsen i DATS blev i 1983 bredere, da Elvira Rasmussen og John Friis Nielsen blev valgt ind i bestyrelsen for DATS.

NOGLE SKUESPILLERE

Som andre foreninger på frivillig basis bestod Sydjysk Amatørteater af en bred vifte af personer, der brændte for foreningens sag.

En af disse var *Lilian Koertz*, der havde været interesseret i teater lige fra barndommen. Som 16-årig blev Lilian medlem af Kolding Fritidsklub. Her spillede hun for første gang amatørteater i skuespillet "Anden halvleg". De medvirkende i denne forestilling dannede kort efter en lille trup, "Ottekanten", som optrådte med revy for foreninger i Kolding og omegnens forsamlingshuse. Her var Lilian med en kortere årrække.

Veninden *Nina Kaufmann* opfordrede Lilian til at komme med i Sydjysk Amatørteater. Lilian kom til prøve i P.A. Niensens hjem i Jernbanegade og fik straks en rolle i "Masser af penge", der blev opført i 1958. Siden blev det til roller i en række forestillinger, såsom "Nat uden Stjerner" (1959), "Jorden Rundt i 80 Dage" (1959), "Frk. Nitouche" (1964), revyen "Goddaw igen" (1967), "Den kære afdøde" (1967), "Vi moderne mennesker" (1968), "P.P. Peggie" (1970), "Filialen i Aar-

hus" (1973), "Op og ned med kulturen" (1975) og "Når engle elsker" (1976).

Sin debut som instruktør havde Lilian Koertz i 1978, hvor hun blev bedt om at instruere stykket "Den lille frue". Igennem de følgende år afløste Lilian gradvist Bent Juhl som instruktør i Sydjysk Amatørteater, og fra 1982 instruerede hun de fleste af opsætningerne.

Lilian Koertz kom med i bestyrelsen for Sydjysk Amatørteater i 1963, og i mere end 20 år til 1984 bestred hun posten som sekretær i SAT. Fra 1986 var Lilian næstformand i foreningen og fra 1991 til 1995 formand.

Børge Friis Nielsen stod første gang på scenen som 21-årig omkring 1945 i Røjle på Fyn, hvor han blandt andet spillede Lars Gårds-karl i Nøddebo Præstegård. Børge startede i 1970 hos P.A. i Sydjysk Amatørteater og bemærkede, at P.A. var hård, når de prøvede, men et dejligt menneske bagefter.

Børge holdt en pause i 1980'erne, inden han i 1993 tog interessen op igen efter at være blevet pensioneret. Han var mest til de seriøse roller – de komiske spillede han derhjemme, som konen ofte sagde. Debuten hos Sydjysk Amatørteater havde han i 1971 i stykket "Fire-fem-sex" som blev fulgt af yderligere to forestillinger samme år. Han missede i øvrigt ikke mange opsætninger de første år. Efter pausen blev det blandt andet til roller i "En inspektør ringer på" (1997) og foreningens sidste forestilling "Hellere lyve end flyve" (1998). Børge Friis Nielsen var med i foreningens bestyrelse fra 1972 til 1979, hvor han blev formand for Sydjysk Amatørteater. Denne post havde han til 1983.

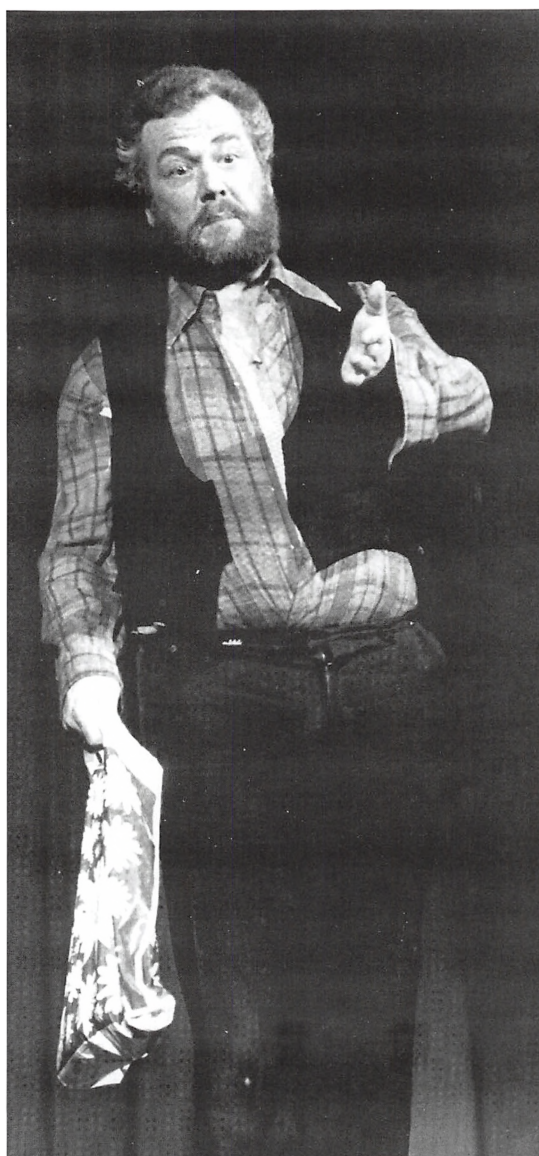
En anden central figur i Sydjysk Amatørteater var *Hans Peter Hansen* (kaldet HP).

Omkring 1957 dukkede han op til en prøve – han ville spille teater. Allerede den første aften faldt han godt til i foreningen og viste sig at være en mand med stor lune og evne til at fortælle sjove historier. Han havde skuespillertalent ud over gennemsnittet og havde sin debut i Sydjydsk Amatørteater i 1959 i stykket "Nat Uden Stjerner".

En række forestillinger fulgte. HP optrådte som dame i "Den der ler sidst" (1975), og det skulle bestemt ikke have været kedeligt. I Oscar Wilde's komedie "Bunbury" (1980) spillede han en engelsk butler med kun 3 replikker, men så ustyrligt morsomt, at det blev husket længe efter. Som præst i "Biskoppen" (1983) viste han de grå tindingers charme, men hans største præstation var vel nok i rollen som den gamle stationsforstander i "Manden i Månen" (1984) – en rolle, som han lagde hele sin sjæl i. Desuden optrådte han i mange af teatrets revyer og kabareter. I 1960 blev Hans P. Hansen kasserer i foreningens bestyrelse, en post han havde i imponerende 26 år indtil 1986.

Bent Juhl havde sin debut i Sydjydsk Amatørteater i forestillingen "Oliwer" i 1969. Efter bruddet med P.A. Nielsen i 1972 stod SAT og manglende en instruktør. Det blev Bent Juhl, der sprang til og overtog instruktionen af forestillingerne. Fra 1972 og frem instruerede Bent Juhl blandt andet "Den mandlige husassistent" (debut), "Arsenik og gamle kniplinger" (1972), "Op og ned med kulturen" (1975), "Afsporet" (1975) og "Pygmalion" (1978). Det var i sidstnævnte forestilling, at Stig Rossen havde sin debut med Bent Juhl som sin første instruktør.

Bent Juhl blev gift med Rita Dam, der også havde en baggrund i Sydjydsk Amatørteater.

Bent Juhl i Koldingrevyen ca. 1979.

Hun optrådte i en mængde forestillinger hos SAT, mest revyer og lystspil. Foruden på scenen var Rita aktiv i bestyrelsen for SAT. Rita

kom allerede med som næstformand i 1969, og det var derfor kun naturligt, at hun overtog formandsposten efter P.A. Nielsen i 1972. Denne post havde hun frem til 1979, hvorefter hun blev revisor frem til sin udtræden af SAT.

I 1975 blev Bent Juhl opfordret til at være med i festspillene på Koldinghus, der ellers havde ligget stille, siden KOTA havde været aktiv i 1950'erne. Fra 1977 blev også nytårsrevyerne i Kolding genoplivet. Her blev Bent Juhl ligeledes aktiv, og dette sammen med festspillene tog efterhånden så meget af hans tid, at han i 1982 trådte ud af Sydjydsk Amatørteater sammen med Rita Dam. De blev senere begge centrale figurer i opbygningen og ledelsen af Kolding Festspils Venner, der senere etablerede Dorothea-teatret.

FORAN – OG BAG SCENEN

I slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne havde Sydjydsk Amatørteater typisk 4-5 forestillinger om året, og dette faldt kun lidt fra 1972, hvor det blev en fast tradition med 3 forestillinger om året, med "Den Mandlige Husassistent" i 1972 som den første succes. Sydjydsk Amatørteater nåede i stigende grad ud over scenekanten til pressen, der fattede interesse for de entusiastiske teaterfolk. Da man i 1978 opførte det store, klassiske stykke "Pygmalion" (My Fair Lady) med egenfremstillede dragter, fik man en del presseomtale.

I denne opsætning af Pygmalion spillede Jytte Lund rollen som Elisa. Hun er datter af Lilian Koertz, og som barn var hun første gang på scenen som statist i "Masser af penge" (1958). Hun blev ofte sat til at hjælpe

sin mor med rollerne, hvilket faktisk kedede hende. Alligevel begyndte hun at spille teater og debuterede i revyen "Godaw igen" (1967). Det blev starten på en mangeårig periode, hvor Jytte optrådte i næsten alle af foreningens forestillinger. Hun var desuden næstformand i Sydjydsk Amatørteater fra 1979 til 1981 og formand fra 1983 til 1985. Jytte Lund er i dag aktiv i Dorothea Teatret.

Det var ikke kun til prøverne, at man havde det morsomt. Somme tider gik nogle forestillinger ikke helt som planlagt. I 1982 opførte man "Vækkeuret", hvor Børge Friis Nielsen spillede Hr. Suhr. Selv de spillende havde svært ved at holde masken, da han i sin ophidselse var ved at tabe sit ellers så klædelige kæmpeoverskæg.

I en anden forestilling skulle Torben Rasmussen drikke kaffe af en kop. Ved prøverne brugte man den kop, som i forvejen stod på bordet, og som der tidligere i forestillingen var blevet drukket af. Men ved generalprøven tog Torben fusen på sine medspillere, da han blev budt på kaffe, sagde: "Ja, tak, og jeg har min egen kop med i dag" og tog en frisk kop frem.

Fra midten af 1980'erne begyndte det at blive svært at gennemføre et program med 3 forestillinger om året, blandt andet fordi man manglede aktive. Da man i 1986 skulle opføre "Bytcentralen" kunne man således ikke få alle roller besat, og man måtte ty til at avertere efter flere frivillige til teatret. Samtidig flyttede man forestillingerne til Klostergården, hvor man også kunne have sine øveaftener. Det blev nemmere at øve, når man kunne anvende den rigtige scene, og samtidig efterkom man endelig kommunens ønsker om at

Skuespillerne i forestillingen "Liggende gæster" (1981). Bagerste række fra venstre: Musse Roed, Kaspar Larsen, Lilian Koertz, Hans P. Hansen, Verner Schmidt, Torben Rasmussen og Therese Larsen. På/i sofaen fra venstre: Alice Holm Pedersen, Jytte Lund, Peter Jørgensen, Ulrikka Larsen og Else Rasmussen.

anvende kommunens faciliteter. Der blev dog ikke svækket på hverken ambitioner eller kvaliteten.

FLERE JUBILÆER

Da Sydjysk Amatørteater var en direkte fortsættelse af Kolding Teaterselskab fra 1939,

fejrede man 35 års jubilæet den 5. januar 1974 med sange og taler. Da foreningen i 1979 fejrede sit 40-årsjubilæum, blev dette skudt i gang med en reception den 5. januar for de aktive medlemmer hos ægteparret Rita Dam og Bent Juhl. Nogle dage senere holdt man en stor jubilæumsfest i Bramdrupdam for de passive medlemmer. På trods af

dårligt vejr og høj sne kom der mange til denne fest. Ejnar Roed holdt en tale og genopfriskede muntre minder fra de mange år, han havde været aktiv i SAT, mens Musse Roed havde skrevet en festlig sang til lejligheden. Hans Peter Hansen rettede en tak til Bent Juhl for hans indsats som instruktør og overrakte ham blomster. På dette tidspunkt var Stig Rossen aktiv i Sydjydsk Amatørteater, og han leverede en meget morsom monolog, der høstede et stort bifald.

Samme år valgte P.A. Nielsen med Kolding Amatørteater at fejre 40 års jubilæet. Dette gjorde man med en festforestilling til minde om de personer, der i 1939 startede Kolding Teaterselskab. Festforestillingen "Jalousi" blev opført i januar på hovedbiblioteket.

Ti år senere fejrede SAT så det runde 50-års jubilæum i 1989. Igennem hele januar måned var der på Klostergården en udstilling om SATs historie, som Lilian Koertz, Elvira Rasmussen og Else Rasmussen havde stået for. Der var også en times udsendelse på Kanal Kolding med Elvira og Lilian. På selve dagen den 5. januar var der åbent hus i Klostergården, hvor flere af de tidligere aktive kikkede ind.

Sidst på året i december måned opførte man i Harte Forsamlingshus stykket "Panodrama". Det var et specielt stykke skrevet af de aktive selv, bl.a. Lilian Koertz, Musse Roed og Jytte Lund. Man havde fra kommunen fået et tilskud på kr. 4.900 til opsætningen, og stykkets ide var at vise, hvordan det var at være teateramatør, og hvordan det påvirkede ens liv. Den gennemgående person var en 50-års jubilar, som så tilbage i tiden – illustreret med en masse sketch.

STIG ROSSEN OG METTE FØNS

Det var ikke kun Erik Paaske, der startede sin karriere hos Sydjydsk Amatørteater. Det gjorde Stig Rossen også. Allerede som 14-årig begyndte Stig at interessere sig for skuespillet. En skolelærer i Kolding opfordrede ham til at se en amatørforestilling på Kolding Bibliotek. Om det var skuespillet eller de smukke dansepiger, der trak, vides ikke bestemt, men Stig sneg sig i hvert fald inden for hos Kolding Amatørteater, men snart blev det Sydjydsk Amatørteater, der fik glæde af hans talenter.

I starten var parodier et af hans specialer, og da han første gang var med til en fest hos Roed, parodierede han Jørgen Ryg med stor succes. Det gentog sig som tidligere nævnt til SATs store jubilæumsfest i januar 1979. Stig Rossen havde sin debut hos SAT i forestillingen "Pygmalion" (My Fair Lady) den 25. november 1978, hvor han spillede rollen som "en tilfældig herre", instrueret af Bent Juhl. Året efter spillede han rollen som James Ellison i forestillingen "Trolden i Æsken". Det var Lilian Koertz, der instruerede ham, og en dag under prøverne udførte Stig en forkert vending med rumpen mod publikum – som P.A. ellers altid havde betonet, at det gjorde man bestemt ikke. Lilian sagde til Stig, "og du Stig, som skal være skuespiller, hvordan kan du lave en sådan vending". Han kikkede forbavset på Lilian og sagde "Skal jeg være skuespiller?". Lilian svarede, "ja, hvad skulle du ellers være!".

Lad os slutte med endnu en skuespiller, Mette Føns. Mette var med i Sydjydsk Amatørteater i dettes sidste periode fra efteråret 1994 til sommeren 1996. Hun var med i

ungdomsafdelingens teatergruppe, hvor hun blandt andet optrådte i forestillingerne "Billy Løgneren" og "Parasitterne", der var instrueret af Tom Ross.

I 1996 afsluttede Mette Føns sin eksamen fra Munkensdam Gymnasium i Kolding, og hun tog en skuespilleruddannelse på Statens Teaterskole fra 2002 til 2006. Det er blevet til flere roller på TV, blandt andet i "Krøniken", "Sommer", "Mig & Charlie" (som Lotte) og "Album" (som Liv). På teatret har Mette optrådt på bl.a. Privat Teatret, Kanonhallen og Amager Ny Scene.

Stig Rossen sammen med Sønderjyllands Symfoniorkester i 1991. Foto: Orla Lund.

BØRNE- OG UNGDOMSAFDELINGEN

Torben Rasmussen startede i SAT omkring 1967, hvor en skolekammerat tog ham med til en forestilling. Torben blev fanget af teatret og fik sin debut i forestillingen "Det er så yndigt" i 1969. Siden da figurerede han på rollelisterne til næsten alle forestillinger frem til 1998. Torben var elektriker, og det var meget praktisk af have en sådan i Sydjysk Amatørteater. Foruden at optræde i forestillinger hjalp Torben med lys og lyd, og han var desuden scenemester. Else Rasmussen begyndt at komme til SAT forestillinger i 1973, og hun og Torben begyndte at komme sammen. Hun fik sin debut i forestillingen "Bunbury" (1980). På et tidspunkt kom Else Rasmussen til at arbejde med evnesvage børn, og hun arbejdede med lidt dramatik med dem. Samtidig havde man i Sydjysk Amatørteater i 1983 haft nogle børn med i forestillingen "Nøddebo Præstegård", og de spurgte, hvornår de igen kunne få lov til at være med til noget teater. Det fik Else Rasmussen til at tage initiativ til en børne- og ungdomsafdeling i Sydjysk Amatørteater.

Den 19. september 1984 indkaldte man til det første møde for unge på Bakkeskolen. På trods af annoncer, plakater og avisomtale kunne Else Rasmussen og John Friis Nielsen konstatere, at der kun dukkede 2 børn op til arrangementet. Efter 2-3 onsdage var der dog efterhånden mødt 12-14 børn i alderen 10-15 år. Man lavede små mimespil, dramaøvelser, dans og bevægelse til forskellig musik. Allerede fra starten havde man god kontakt til medierne, og den nye afdeling blev omtalt i Kolding Nærradio.

Det blev besluttet at inddеле de unge i dels

Børne- og Ungdomsafdelingen optræder i forestillingen "Panodrama" (1989).

en børne- og dels en ungdomsafdeling, selv om der i starten kun var 3 unge med i ungdomsafdelingen. Man gik i gang med at øve på teaterstykker, og ofte lavede man stykkerne selv, hvilket var en spændende proces. Til julen 1984 opførte B&U stykket "Hold da helt jul" for både B&U og for voksenafdelingen. Der var 15 medvirkende børn samt Else og Torben Rasmussen som nisseemor og nissefar.

De følgende år blev fulde af aktiviteter for B&U. Børneafdelingen viste "Lennie Lead" på Klostergården i maj 1985, og forestillingen blev efterfølgende opført for Munkevængets Skole og Strandhuse Fritidshjem. Samme år opførte ungdomsafdelingen "Jeg har en drøm"

på Klostergården. Den fik en del omtale, bl.a. på TV-Syd og i Kolding Nærradio.

Året efter var der 27 børn i børneafdelingen og 7 unge i ungdomsafdelingen. Ungdomsafdelingen skabte debat med stykket "Prøv at forstå", der var en forestilling om indvandrere. Efter forestillingen var der debat modereret af Dansk Flygtningehjælp, og stykket fik en del omtale i medierne, blandt andet i DR og på Kanal 94. Man opførte også stykket for foreningen Flygtningevenner og Dansk Flygtningehjælp.

B&U øvede i starten på Bakkeskolen, selv om stykkerne blev opført på Klostergården, Det var upraktisk, og i 1986 lykkedes det at få en fast øveaften på Klostergården. Dermed

kunne man have materialer i kælderen og benytte værkstederne til kulissefremstilling.

Else oplevede igennem arbejdet, at forældrene måske ikke var direkte engagerede i arbejdet, men mange forældre fortalte, at de var meget begejstrede for det, som børnene fik ud af det. Børnene blev mere udadvendte og aktive. Der var ingen begrænsninger, idet alle børn havde lov til at komme og deltage.

Børneholdene var i 1987-1989 de mest aktive, og forestillingerne var blandt andet "Fis i kasketten eller bare helt normal", "Den digitale hotdog" og "Snip snap snude". Det sidste stykke kom til at indgå i Sydjydsk Amatørteaters jubilæumsforestilling "Panorama" i 1989. Desuden fik Else Rasmussen "Snip snap snude" udgivet på Dansk Teaterforlag, og det vises stadig 2-3 gange om året rundt om i landet.

Det var vanskeligere at gennemføre forestillinger med ungdomsholdet, og det blev til flere aflysninger. Det lykkedes dog at få forestillingen "Anderledes" opført flere gange i 1988, og året efter opførtes "Smid ikke liget ud før damen er klædt af" og "Sinderella – det' sgu' mig".

Arbejdet med de unge i Kolding gav genlyd mange steder og blev påskønnet. I 1989 kunne borgmesteren overrække en check på kr. 2.000 fra julemærkesalget til Else Rasmussen, til hjælp for foreningens arbejde. Kommunen hjalp desuden med tilskud på kr. 5.250 i 1988 og kr. 7.100 i 1989. Samme år blev en af de unge, Pernille Malberg, valgt ind i DATS' ungdomsudvalg.

Efterhånden, som antallet af børn og unge voksede, begyndte man at involvere de unge i ledelsen af de forskellige grupper. En af disse var Mette Heitmann, der i 1987 begyndte at

hjælpe i B&U afdelingen og efterfølgende kom til at lede flere grupper. Hun blev valgt ind i bestyrelsen for Sydjydsk Amatørteater som en af de tre repræsentanter for B&U. Mette skrev flere af de teaterstykker, som ungdomsgruppen opførte, blandt andet stykket "Anders og Stine" sammen med Pernille. Da der i 1989 var "Ung dag" i Kolding, opførte ungdomsafdelingen på Klostergården stykket "Et kunstværk bliver til", som Mette havde skrevet. Det handlede om det at blive voksen, og stykket fik god omtale. Året efter blev stykket igen opført for fuldt hus på Klostergården, og det blev desuden vist for Koldingegnens Idrætsefterskole og Ungdomsskolen. I 1991 blev "Et kunstværk bliver til" valgt af DATS til at repræsentere Vejle Amt ved årets festival, der fandt sted i Silkeborg.

Der var i 1990 gang i ikke mindre end 6 hold med 37 børn og unge i Kolding Børne- og Ungdomsteater. Der var dog visse problemer med at gennemføre nogle af forestillingerne. Blandt de yngste var det en udfordring at styre dem. Blandt de unge var det en udfordring, når de blev færdige på feks. gymnasiet og flyttede andre steder hen. Alligevel lykkedes det dette år for ungdomsafdelingen at opføre Dario Fo's "En maler kommer ikke alene".

I 1991 besluttede Else Rasmussen sig for at trække arbejdet med Kolding Børne- og Ungdomsteater ned, og i stedet blev Tom Ross på generalforsamlingen valgt som leder af B&U. Han havde et godt samarbejde med Else og kørte aktiviteterne videre igennem nogle år, om end på et lavere blus. Efter at have holdt en pause, startede Tom Ross igen aktiviteterne i 1994, efter han var blevet kontaktet af en deltager på et tidligere revyhold. I 1996

opførte B&U fire forestillinger, bl.a. "Parasitterne" af Soya, "Det er så Yndigt" af Noel Coward og en revy med et børnehold. Derefter sluttede aktiviteterne i Kolding Børne- og Ungdomsteater.

FINALE

Fra 1987 havde Sydjysk Amatørteater igen fået et nyt sted at opføre forestillingerne, nemlig i Klostergårdens "Det Lille Teater". Det gode ved dette var, at man kunne have et rum i kælderen til rekvisitter. Man skulle dog stadigvæk stille op og pille ned for hver øve- eller spilleaften. Der var heller ikke plads til det hele i kælderen, bl.a. måtte sætstykker fragtes frem og tilbage. Den faste ugentlige øvetid betød, at det var svært at få ekstra øvetid, hvilket begrænsede aktiviteterne, specielt op til en premiere. I 1993 klagede man til kommunen over lokaleforholdene. Man havde ganske vist fået lov til at holde ekstra prøver i klasselokaler, men de var ikke særligt egnede. Og hele opstillingen skulle ske nogle få timer før forestillingen. Fra 1994 fik man et nyt og større opbevaringsrum på Klostergården.

Fra 1990 fik flere af de aktive mulighed for at prøve kræfter som instruktør. Torben Rasmussen havde sin instruktørdebut i stykket "Den kække svømmer" (1990), mens Leif Hougaard instruerede lystspillet "Min kone spøger" (1992). Fra 1994 instruerede Else Rasmussen en række forestillinger, blandt andet "Trolden i æsken" (1994) og lystspillet "Elsker du mig?" (1995).

Året 1995 bød på flere forandringer. På generalforsamlingen trak Lilian Koertz sig tilbage som formand, og som ny formand valgtes

Else Rasmussen. Derudover var der flere ændringer i bestyrelsespladserne, blandt andet blev Hanne Buch ny næstformand. Man besluttede ved samme lejlighed lidt kontroversielt at ændre navnet til SAT-eliten (altså dobbelttydigt, både "satellitten" og "SAT eliten").

Else Rasmussen trådte tilbage som formand før tid i august 1996, og Hanne Buch var da fungerende formand indtil generalforsamlingen i januar 1997. Her blev Hanne Buch formelt valgt som formand, og den sidste bestyrelse for Sydjysk Amatørteater var foruden hende Torben Rasmussen, Lone Helmer, Karin Lassen og Tom Ross.

På dette tidspunkt nærmede antallet af aktive sig 10 – dog suppleret af en række mere løst tilknyttede aktive. Man gennemførte en enkelt forestilling om året, "Frode og de andre rødder" i 1996 og "En inspektør ringer på" i 1997. Antallet af forestillinger var derfor lavt, og det var svært at opretholde den so-

Lilian Koertz og Ejnar Roed i forestillingen "Masser af Penge" (1958).

cial dimension i SAT – den planlagte sommerfest i juni 1996 måtte aflyses på grund af manglende tilmeldte. På dette tidspunkt ønskede mange at holde pause. Det blev for meget ”Tordenskjolds soldater”, og da der blev for få, var det svært med de mange kulisser og rekvisitter, der skulle pakkes op og ned hele tiden. Foreningen fik nogen fornyelse med unge aktive som Martin Nielsen og Mette Heitmann, men der er ikke længere tradition for at være med i en sådan forening i mange år, og de unge rejste væk for at fortsætte deres uddannelse.

Den sidste forestilling blev lystspillet ”Helere lyve end flyve”, der blev opført to gange den 4. og 5. april 1998. Lilian Koertz instruerede, og de medvirkende var Torben Rasmussen, Åse Vonsild, Pia Borup Sørensen, Hans Gram, Jytte Lund Larsen, Børge Friis Nielsen og Tom Ross.

KILDER

Publicerede kilder:

Avisudklip. De fleste avisudklip er enten udaterede eller det fremgår ikke, hvilken avis der er tale om, og det har derfor ikke været muligt at angive de enkelte kilder.

Fra Gravens Rand til Kolding Ådselskoger. Forlaget Sydvesten, 2003.

Kolding i det Tyvende Århundrede, bind 1-3. Vejle Amts Historiske Selskab, 1978-1982

Hjemmesider:

– www.danskefilm.dk

– www.wikipedia.dk

– <http://www.aarhus-banden.dk/biografi.html>

– www.koldingstadsarkiv.dk

– www.mettefons.com

Kirkebøger (www.arkivalieronline.dk)

Folketællinger (www.arkivalieronline.dk, www.ddd.dda.dk)

Utrykte materialer:

Udklipsbøger om foreningernes historie 1939-1990, 11 stk. (privateje)

Forhandlingsprotokol for Sydjydsk Amatørteater, 1942-1950 og 1950-1956 (privateje)

Protokol fra 1957 til 1981 (privateje)

Kassebogen 1957-1996 (privateje)

Noter om B&U's aktiviteter fra 1984 til 1990 (privateje)

Diverse udgaver af foreningens love (privateje)

Årgange af foreningens tidsskrift (Teaterkatten) (privateje)

Diverse teaterprogrammer, plakater, fotos, breve og avisudklip.

Interviews 2008/2009 med:

Bent Juhl

Tina Kjær

Lilian Koertz

Poul Eric Nielsen

Else Rasmussen

Torben Rasmussen

Jens Peder Roed

Tom Ross

Der skal lyde en meget stor tak til en række personer, der har været en uvurderlig hjælp i arbejdet med at kortlægge teatrets historie: Mette Føns, Bent Juhl, Tina Kjær, Lilian Koertz, Jytte Lund, Poul Eric Nielsen, Else Rasmussen, Torben Rasmussen, Jens Peder Roed, Tom Ross samt Stadsarkivet i Kolding.